

LO FLAGELL

per Maurici Jokai

(ESCENAS DE LA VIDA HONGRA)

I

LA circular oficial espargida per tot lo país de masia en masia notificava á las autoritats de las diferentes poblacions la proximitat del perill; pero aquells que la havian redactada ne comprenian tan poch la gravetat com los altres á qui anava dirigida.

Los grans caps de la encontrada, lo jutje y'l mestre, havian rebut la ordre de fer inteligible als ignorants lo contingut del missatje.

Fer inteligible la circular! Uns homens possehint tot just los primers elements de la instrucció tenian encomanat de donar explicacions als camperols que no veyan ni volian veure sino un fet sobrenatural en lo més natural dels fenòmenos. Uns homens que tot just sabian de llegir per á sí tenian á son càrrec la delicada tasca d' informar á la multitud dels illetrats sobre allò que era llavors y es encare avuy un secret per tots los sabis del mon.

Miquel Kordé, que era mestre á Hetfalú, tenia reunits los seus deixebles grans y xichs. Era 'l darrer dia d' aula del any. Trayent de la butxaca la missiva oficial, desfigurada per la pols y l' engrut, feu saber al auditori que l' objecte principal de comunicarli aquell document era perque 'l repetissem de viva veu als pares en sent á casa. Posat que aquells no anavan á la escola, era la única manera de fer que sabesssen lo que la comissió d' higiene esperava de sa diligencia y de sa abnegació.

—Minyons meus, digué alçant la veu aprés d' escupir y de mocarse, veus ací un missatje del president del tribunal qui m' ordena de tancar l' estudi y promou tots los habitants de la població á fer una lleva poderosa. Aquesta lleva en massa es recomanada per las rahons següents:

«Y en primer lloch, un flagell terrible cuya invadir lo nostre terror... no, no cuya invadir, que ja 'ns ha invadit. Semblant flagell, los sabis l' anomenan *morbus*. Qualsevol qui serà atacat d'aquest *morbus* no té ni 'l temps de fer un esternut. Cau mort enterch. No hi ha remey per ell. Ja 'l poden enterrar.

»Y veus ací quina es la causa d' aquest *morbus*: la bilis s' esparrama per l' esperit, d' ahont prové una febra biliosa. Una febra biliosa, ho teniu ben entés?.... Per tant, tingau compte d' encéndren la cólera.

»Y ahont es lo tal *morbus*? En los melons, en los prés-sechs, per abreviar, en tota la fruyta d' enguany. Per ço tots los que no vulgan morir deuen abstenirse de menjar fruyta...»

Aquí fou interromput lo mestre en son discurs. Alguns joves Scitas, asseguts als darrers banchs de l' aula, cometian la imprudència d' esclafir lo riure.

—Miska Turtejik, idiota ab orellas d' ase, dígasme, de qué parlava adés, eh?

Lo minyó obrí uns ulls com unes taronjas, s' alçá y respongué barbotejant:

—Deyau que no havem de robar préssechs al jardí de Sa Reverencia.

—Ah, si! Feste ençá, ací, aprop meu...

Y 'l futur ciutadá va sentirse agafar d' abduas parts per la orella, com si 'l mestre no hagués tingut altre objecte-sino

allargar aquest aparell auditiu y ferlo encare més prominent que no ho era. No obstant, lo pobre diable no havia pas respondé tan xíplement com sembla. Ell creya que l' missatje oficial no 's proposava sino privar á la gent de saquejar lo jardí del Pastor. Y l' seu argument no deixava de tenir bon sentit, puig que en tot lo poble no hi havia sino l' Pastor que s' ocupés del conreu dels arbres fruyters.

—Tornám allá hont eram; atenció!

Era l' mestre que prosseguia son discurs.

«No res menys, es molt perillós de banyarse y de rentarse ab ayga freda, perque açó trastorna l' esperit. En contra, es molt bo de beure forsa ayguardent, per tant com refá l' esperit y l' vivifica. També es perillós de posarse á la feyna en dejú, de trencarse gayre l' cap ni d' estudiar molt. En contra, havém d' apeixarnos be y no passejarnos pel sol.»

Aquest passatje de la circular obtingué la aprobació de tots los oyents.

«Pero ja que, á despit de totes las precaucions, no es impossible que algú no 'ns duga de fora, ço es, d' una altra població, lo *morbus* en lo seu *szur* (vestuari de pagés) ó en lo seu sach, tenim l' orde terminant de no deixar sortir ningú del poble, á peu ó á cavall, y de no admetre á casa cap foraster. Si á un foraster li convé atravessar la població, deu primerament ésser tancat á l' estable dels bous que 's troba al terme de la localitat, y allí las seues vestiduras serán sotsmés á la fumigació, y adhuc ell deu ésser rentat de cap á peus ab àlcali calent y totes las pessas de moneda que tinga damunt seu deuenen ésser passadas per la cendra. Aquesta perillosa feyna serà confiada per tot als giptans de la encontrada.»

Lo senyor Kordé feu una poca pausa per veure l' efecte que las seues paraules havian produhit á la concurrencia. Després continuá:

—Emperò si, malgrat de totes aquestas precaucions, algú fos atacat del *morbus*, no hi ha sino un sol remey, y es lo *Bizanthum, bismuthum, bismuthi neutrius secundæ*, en hongre *bizmuta*, en alemany *bismuthen*. Hu! hum!»

Aquí al digne mestre li agafá una violenta rauxa de tos, perque are li tocava procedir á l' explicació de lo que era aquella cosa misteriosa de la qual acabava de confegir lo nom recalcant lletra per lletra lo text del document oficial.

— Y are pareu be las orellas, perque us interrogaré tot seguit per veure si reteniu á la memoria tot quant vos hauré dit.

«Lo bismuth es una pols... no, res de pols. Lo bismuth es un fluyt, ó més aviat... en efecte, es una pols que té un color, un color d' aquells que no 's poden ben definir. Es compost de tota lley d' ingredients, té 'l gust paregut á un cert pastís y una olor quasi imperceptible. Tots los que pendrán bismuth se curarán. Se comensa per una cullerada de café (Sa Reverencia prestará las culleras); si ab açó no n' hi ha prou, una cullerada de sopa; si encare un hom no 's troba millor, dues culleradas de pendre sopa, y així successivament fins que 'l malalt estiga lliure del *morbus*. De bismuth n' hi haurá á ca'l apotecari de Kaselan. Los que no comprarán bismuth no 'ls cal donar la culpa á ningú si 's moren. Los pobres, per favor especial, n' obtindrán de franch del doctor Sarkantyus. Si no 'n volen pendre, lo doctor Sarkantyus los hi obligará..... Y aiximateix fará ell tirar bismuth als poues. Donchs be val més entendres de grat ab lo bismuth que no anársen de dret cap al diable.»

Los oyents, d' humor alegre, tingueren un nou rampell d' alegroys en aquestas darreras paraules.

Un dels saragaters riallayre va pêndres la llibertat d' alsar dos dits, lo qual volia dir manifestament que volia preguntar quelcom.

— Y be, qué vols, *Slizik?

— Dispensáu, senyor mestre, pero es tan bo aixó com lo sucre?

— Aixó, qué? *Asine*, no has sentit, donchs, com ho he anomenat aixó? No has parat atenció. A veure, la má! Porta la má!

L' interruptor va rebre una palmetada als dits.

— L' altra!

Y la execució 's repetí per segona vegada.

— Aixécat, Gustau Klinza, y explica á aquest *nebulo* de qué parlám are.

Gustau Klinzà era 'l primer del seu banch. Era ell lo més ben vestit de l' aula y son pare era 'l propietari de la fàbrica d' ayguardent. Rahons decisivas per que Gustau fos l' aviat del mestre. Lo minyó amagá á corre-cuya 'l ganivet que li havia servit per acaixalar lo banch y s' alsá esporuguit, vermell fins á las orellas. Boy perturbat, badava la boca com un forn.

—Vejám, amich meu, instruheix al teu distret companyó y dígasli que 's tracta de bismuth y que lo tal bismuth es com...

—Lo bisbut es una pols que 's prepara ab un fluyt y ab tota lley de cosas y que té l' gust d' un pastís, balbotejá la esperança de la població.

—*Bene, præstanter, eruditissime.* Los qui paran atenció aprenen y saben sempre alló que un hom los hi ensenya.

Gustau Klinza torná á seure tot estufat y satisfet.

—Dech dirvos encare una altra cosa, y aquesta cosa (la qual repetíréu als pares á casa vostra) es que en aquesta ocasió crítica res cau tan be als ventrells en dejú com una poca d' ayguardent; un gotet al matí, un altre al mitjdía, un altre al vespre ans de ficarse al llit, y aixó deu ferse tot seguit un hom no 's sent quelcom que li fa nosa al ventrell, puig es l' ayguardent lo millor dels remeys. Y tú, Gustau Klinza, no t' oblidis de dir al pare que l' Pastor té molta por del *morbus* y que la meua garrafa d' ayguardent está sempre á sa disposició.

Gustau Klinza va amagar lo canó de ploma (d' oca) del qual cuydava fer una cerbatana y va prometre de cumplir l' encàrrech.

—Y are, la oració; després, fins en acabat del *morbus*, estará plegada l' aula.

A semblant noticia fou la alegria dels noys inefable. Gustau Klinza descarregá la cerbatana sobre l' banch. La bala (de patata) va arreplegar en lo nas del mestre, qui agarrá al petit Slizik pel coll y li administrá un tacó de bastonadas, per molt que sabés de cert que no era Slizik lo culpable.

Lo pacient se posá á bramar, en tant que 'ls altres entonavan un cántich. Per una poca estona la veu del mestre dominá las dels deixebles; després totas las veus esclataren ab un rebombori que feya tremolar los vidres. L' institutor batia lo compás ab lo regle, distribuhint de tant en tant palmetadas á dreta y esquerra per conservar l' uníssono.

Llavors Gustau Klinza digué la oració. Estava tan content de la vinguda inesperada d' aquest *morbus* que tancava la escola per un temps indefinit, que mastegá tot barbollant la oració de la nit en lloc de la que tocava al matí.

Lo mestre ni se 'n adoná. Tan bon punt digueren *Amen* com tothom s' abalansá cap á la porta. Be sabian per experiència que l' mestre tenia l' costíum de fer pagar al darrer sor-

tint ab algunas bastonadas lo soroll causat per tots los altres; per çó no podent passar la porta sens gatzara, tots trisavan per ésser los primers d' eixir. Espargírense pel carrer com una torrentada y estavan tan gaubats del *morbus* que, si tot anava be, privaria per molt de temps de tornar á obrir las aulas, que furiosament van escometre als deixebles de la escola luterana, entretinguts á la plassa jugant á pilota. Van tirarlos tantas pedras com tingueren á má, y va havernhi més d' un ferit del cap; després feren uns crits tan desaforats que tots los cans del poble se posaren á lladrar ensembs. Per fí, cada un dels deixebles de la institució Kordé se'n aná á casa y notificá al pare ó á la mare que hi havia vacacions per causa de la vinguda del *morbus* á la població, y que l' mestre havia dit que las reunions nombrosas oferian un gran perill en tals circumstancies.

II

Vells y jóvenes, tots los habitants de la població sortian de la iglesia com un riu eixint de mare y tornavan á fer lo camí de casa seu. En totes las caras s' hi veia la expressió d' una terror silenciosa.

Tant á la iglesia com á la escola 'ls havian lleigit la circular oficial, y l' Pastor havia fet present á sas ovelles, ab una alocució molt sentida, que la confiansa en Deu, la esperansa en la santa Providència, la puresa d' una conciència cristiana valian més que tots los remeys, que tots los cordons sanitaris ni totes las pols de bismuth.

—Estám tots nosaltres, havia ell afegit encare, á la má de Deu. Si havém tingut una bona vida, tindrém una bona mort. Lo just no té por de morir.

A las gradas de la iglesia estava arrupida la bruixa xaruga, anomenada al poble l' Aucell de Mort. Portava ella á la falda un manat d' herbas y de simples; al seu costat reposava la crossa, y ab la una má á la barba se la apuntalava al genoll.

Comptava los qui sortian: un, dos tres. A cada sèrie de tres prenia nou alé. Qui sab per qué? Potser lo tercer de cada sèrie era una víctima designada al flagell. Qui ho sab?

Tothom era ja lluny; no quedava sino 'l campaner Hanak, un home tot pelut.

Com acostuma á succehir, un gos que estava prop de la porta de la iglesia ficá 'l cap al interior del temple. Hanak se n' adoná, va donarli una puntada de peu, y com l' animal apretá á corre li tirá son enfilall de claus al cap.

La bruixa alçá la ossuda má y la extengué ab ayre menaçant vers lo campaner; després, ab veu ronca, sepulcral, que 'l feu esgarrifar, digué:

—Hanak! Hanak lo Pelut! Per qué esquivas aquest gos de ací? Jo 't dich que més te valdria esser un cá que un home, puig lo jorn s'acosta en que no será'l repicament de tas campanas, sino 'ls lladruchs dels cans qui ha d'acompanyar los mortis al fossar. No faças mal als cans, Hanak!

Lo campaner no tingué ni valor per respondre. A poch á poch, tremolant, tancá la porta de la iglesia, y com se'n ana aclicá 'ls ulls y girá 'l cap per no veure á la vella. Lo cap li rodava y las camas li flaquejavan.

Y com lo Pastor, á qui va donar las claus, li anunciá que de la invasió de la pesta ençá los morts serian enterrats sense repicament de campanas, per tal de no alarmar als vivents, se li crissaren los cabells damunt lo cap y s'aclofá á un sitial com si un pés de cent lliuras l' hagués esclafat. Ben aviat no va sentirse en tot lo poble més que 'ls lladruchs dels cans y 'l pronóstich de la vella 's verificá casi al instant.

Hanak se'n va tant alterat que, ab la fé de calmar sa perturbació, 's veié obligat d'entrar á la taberna, hont trobá als grans caps aplegats entenent de discutir lo que calia fer si's volia conjurar lo gran desastre que 'ls queya damunt.

III.

Tenim ací baix una potent sobirana de la qual no han pogut los sabis consignar encare 'ls principis de vida, si be molt parlan d' ella y de son poder, y que fins are no 'ns han ensenyat de desconfiarne, puig que tots nosaltres girám los ulls esperançats vers ella.

No us vull parlar pas del infern, sino de la terra. La bona terra, beneyta é inofensiva, que no te res d' apassionada aixís com los altres elements, lo foch, l' ayga y l' ayre, que 's deixa resignadament trepitjar, aclivellar de feridas, consent ab tota pau que un home construïesca y sembri poblacions damunt la seva esquena y que la fossa y la mina escampen al vent los seus ossos en tant que ella mira ab benvolència al home que la colpeix y trosseja á plaher seu.

Ha preguntat ja may algú á la terra:

—Oh sobirana, oh senyora, oh terra bona y benigne! Estás contenta de tot lo que fem nosaltres? Trobas bo que arrasém los teus magnífichs boscatjes, plens d' ubagas y de frescor y que furtém aixís al teu cos lo seu abrich contra las ullaçadas ardorosas del sol? T' agrada que obliguém los teus rius á entrar dins la acequia que 'ls hi obrím; que aixuguém los teus estanys y que t' entreguém als martiris de la set; que trossejém ton cos y que 'ns ne partim los membres, que t' obliguém á nodrirnos, á amorosirnos la gola; veus ab bons ulls que reguém ab sanch los teus camps florits y que enterrém nostres morts dins las teus entranyas, que viscám á despesas teus y que t' carreguém de benediccions y de malediccions per forçarte á donarnos de qué viure; que expremémos totas las facultats de la nostra intel·ligència cuydant descobrir la manera d' ocupar los teus paratges més deserts, los més desconeguts, per tal de multiplicarhi la nostra raça; tot açó pot agradarte, oh terra, sobirana senyora?

La terra prou queda complascent; be deixa fer y obrar; emperò devegadas s' extremeix de terror subtada, y llavors las ciutats y 'ls palaus tremolen.

Després, per alguns segles, no dona ni l' més petit senyal de vida. Semblant á qualsevol mare verament bona, soporta ab paciencia tot quant li ve dels seus fills dolents y culpables. Oculta y té amagats los seus pecats y pateix en lloch d' ells l' escarment del cel. No está gens irritada contra ells ni 'ls castiga. Los cria, basqueja á totas sas necessitats y no 'ls demana en cambi una sola recompensa. Sofreix dins son cor de la seu ingratis y rosega la seu dolor perdurable, ja que la sort dels seus fills, dels seus fills ingratis, no li dona pau ni treva. La tristor, las angunias que experimenta, las faltas y las impuritats del humanal llinatge aclaparan per graus sas forsas, y llavors la pobre mare, la pobre terra cau malalta.

Oh! No se 'n veuen poch de perduts los homes quan la terra está malalta!

Cauhen aixís mateix que 'ls insectes parássits quan cauhen de la fulla esgroguehida de la qual han accelerat la cayguda ab sas mossegadas!

Alashoras, pera las nacions estemordidas compareixen novas formas de mort, que adhuc los noms n' eran ignorats encare; un alé del ayre aterra al home més robust y més valent que ja no se 'n aixeca. En va s' amaga darrera las murallas de pedra inaccessible; debadas unta son cos del més preuat balsam y s' aguanta la respiració. La mort invisible no fa cabal de forrellats ni de panys y arrenca del seu alberch aquells que més por li tenen. Ni li cal infectar l' ayre, ni fer sentir lo seu contacte á las víctimas. Encare no ouhen pronunciar lo seu nom, s' esgarrifan y moren.

Tinch ben presents aquells jorns de terror. No era jo llavors més que un escolar, ni estava gayre afectat d' açó que estemordia á tothom, ans be prenia gust á la novetat del succés. Teniam prohibit d' anar á la escola; fém vacacions que podian ésser perdurables, y que (ab tota franquesa) no era poch gran la satisfacció que 'ns causavan. La població que jo habitava era circuhida d' un cordó sanitari. Mon pare, de qui encare veig la valerosa actitud, va cenyirse la espasa antiga y anà com tots los demés á juntarse al cordó. Ni tota la armada anglesa sencera m' hauria inspirat més confiansa que la vella y rovellada espasa del meu pare. La meua estimada bona mare 'ns havia penjat al coll uns saquets plens de cántora y estavam segurs que ab aquest talisman no podria succehirnos cap dany.

Es veritat que 'ns havian prohibit de menjar préssechs y melons; y eram tan obedients que per res del mon no hauriam trencat la ordre maternal. Com si la naturalesa hagués volgut burlarse de nosaltres y temptarnos, los nostres arbres fruyters s' ajeyan sota la càrrega de sos fruysts apetitosos; emperò si's pudrian que 's pudrissen. Teniam un bon metje, un amich de la familia, lo qui, tot exposantse als majors perills, anava d' un malalt al altre. Com si l' tingués are devant meu ab los seus cabells blancks, las galtas rosadas, lo cos dret com un fus; li agradava d' escarnir la nostra por y de ferse portar los més richs melons que ell tallava á nostra presencia y devorava ab gran afició.

—No 's moren sino aquells qui tenen por, deya ell; tot lo que un hom pot fer per escaparse del flagell, es tenir templança y creure en Deu.

Quan li preguntavam si era cert que l' ayre estava ple de petits insectes invisibles que ocasionavan la malaltia en introduintse dins los órguens de la respiració, 'ns pegava una ullada tot rient, y deya:

—Los qui creuhen en aquests insectes farian millor, en lloc de parlar, de cloure la boca, perque á cada paraula que diuhen, los insectes los hi entran gorja avall.

Y quan, de dia en dia, al matí y al vespre, sentia pel carrer lo panteig dels agonitzants, los pianys y gemechs de las viudas y dels órfens, quan deyan que á casa dels vehins familias senceras havian mort en vint y quatre horas, que las casas enfront mateix de la nostra eran totes buydas y silenciosas, interiorment estava alegre per dos motius: en primer lloc, per tal com la prolongació del flagell arrastrava la prolongació de las vacacions; després, perque ningú dels meus m' havia estat arrebassat y que Deu havia volgut perdonarnos. La meva bona sort se fundava en mon egoisme. Jo era venturós y no obstant llegia als ulls de la mare que la nostra esperansa era més primparada que no 'l més fràgil brí d' herba, y que per ella la única cosa que la posava sobre sí era la fe.

Aquest es l' únic recort, la sola impresió que jo he guardat d' aquell any fatal.

LLORS Y PALMAS

Avuy del temple sant sota las voltas
he vist benehir las palmas y 'ls llovers,
y entre cantichs sagrats, en giravoltas
pujavan los perfums dels incensers.

Del llorer y la palma 'l simbolisme
pena y dolcesa m' han portat al cor:
la palma, galardó del misticisme,
terrena vanitat, lo ram de llor.

En llarga professó he vist rumbejarse
las creus al pit, mitrat y cavallers,
vanitat d' aquest mon al passejarse
palma á la mà, lo cap ple de llovers.

Al entrar en lo temple altra vegada
he vist de martres un estol de sants,
en la destra la palma conquistada,
penyora eterna de sos fets més grans.

Llorer, honor que mor tot desseguida;
palma, que en l' altra gloria no 's marceix...
¡Ditxosos los honors d' aquesta vida
si Deu ab los del cel los beneheix!

LLUIS TINTORÉ Y MERCADER.

Diada dels Rams, 18 de Mars de 1894.

LO PLANY DE DEU

—¡Oh, Pare meu, perdonéulos,
que no saben lo que 's fan!...—
Aquesta veu ressoñava
vaga y débil per l' espay.
Era la veu del Deu-Home
perdonant la humanitat
allí en lo cim del Calvari
quan la redimí ab sa sanch;
era sa dolsa revenja
que tornava be per mal
las bofetadas y escarnis,
los assots y demés danys.

Avuy encare ressona
per sa sublim caritat,
perdonant mateix que sempre
als que l' ofenen ingratis.
¡Ay del jorn en que ella calli
y parli son esprit alt,
fent recaure sa justicia

al demunt dels nostres caps!
Llavors sonarà la trompa
y 'l mon tot tremolará;
llavors serà la jornada
de lo judici final.

EMILI PASCUAL.

Sevilla, Setmana Santa de 1887.

NOTAS DEL COR

En lo llibre de ma vida
molts recorts tinch reunits;
cada volta que 'l fullejo
me conmouhen sos escrits.

Los recorts de ma infantesa
son los mots del full primer;
tots ells me fan recordansa
d' algun somni falaguer.

Allavors veya la vida
baix los colors més rosats,
que es la edat de la ignoscencia
la millor de las edats.

Vaig creixer, com creix la espiga
en un camp plé de sahó,
anotant en aqueix llibre
de mon cor cada impresió.

Entre pàgines alegres
hi ha capítols de condol,
los plahers de la esperança
y los planys del desconsol.

Ilusions que jo estimava,
capritxos que un temps volguí,
amistats que fidels creya
y aspiracions sens complí,

tot y ab tota simetria
en son lloch está anotat,
ab las angoixas del dubte
al content d' un goig lograt.

Sols al mitj y en blanch deixada
d' una pàgina 's fa esment
que á descriure lo que hi falta
no té acert mon pensament,

puig per molt que be calculi
may cap mot puch escullí
pera expressar la ventura
del dia que 't coneguéi.

DOLORS RIERA y BATLLE.

FOLK-LORE CATALÁ EMPORDANÉS

En nostras valls montanyesas las dues festas del any més alegres que's celebren desde temps inmemorial, son la nit de Sant Joan y la nit de Pascuas floridas que comensa á la vesprada del dissapte sant. Hem descrit lo matí de Sant Joan en lo tomet *Miscelánea folk-lórica*, de la Associació d' Excursions catalana, pl. 21. Are parlarém un xich de la vigilia de Pascuas.

En nostres vilatges de muntanya bont la fe se guarda encare, los pagesos dejunan durant tota la Cuaresma, fent magre los días de precepte. Eix dejuni ha de tenir gran mérit als ulls de Deu, perque las ganyas de bacallá y arengadas que's consumeixen no tenen fi ni compte. També ab quín desitj veuhens venir la fi de tan rigorosa penitencia! Oh, benedidas Pascuas floridas!... Pocas son las famílies que no degollin un tendre anyell. Tot es alegria. Los àpats que's fan lo dia de Pascuas en totes las masías son verament homérichs. Lo dissapte sant, quan deslligan las campanas al cant del *Aleluya*, pagesos y pagesetas surten al carrer en mitj d'un foch granejat de trets de pistola y de vells fusells de pedra carregats de temps pera allunyar la pedregada. A la tarda, quan surt lo senyor Rector ab estola y sobrepellís pera recorrer les masías, rodejat de tres

escolanets que portan cistells y peroleta d' aygua beneyta ab sal, per donar lo salpás á las portas de las casas y estables y recullir ofrenas d' ous, quartos, llonganissas, cansalada y botifarras, prompte s' aplega una caterva de maynada que recorre 'ls carrers y masías més properas, pidolant, cantant:

Sal y aygua de bons ous,
la cistella plena d' ous,
los ous pels escolans,
los diners pels capellans,
las claras per las majordonas.
Cati, catí, catascas!
Un ou per Pascuas.
La gallina rossa!
Fora, fora peixaters,
que are vindrán carnicers;
fora, fora ganyas,
que are vindrán banyas;
en despit de l' arengada,
la Cuaresma es acabada;
en despit del caragol,
la Cuaresma n' es al sol.
Pam! Pim! Pom!

(Picant ab vergas y massetas.)

Pero lo que caracterisa la hermosa festa de la nit de Pascuas floridas, son los goigs, las caramellas que 'ls joves fadrins van á cantar pels carrers y masos. De vegadas s' aplegan moltes collas. Aixís es que tota la nit, fins á la matinada, nostras valls ressonan d' alegres cantarellas accompanyadas del só acre, estrany, desafinat del *ritornello* de la gralla. Uns goigs sense gralla ja no serian goigs. La gralla es lo tosch instrument de la antigor que 's pert en la nit del temps, que s' ha conservat en son estat primitiu potser desde 'ls temps bíblichs dels pobles pastorals. Lo sol tocar un pastor de la colla, y las *fiorituras* que 'n treu entussiasman á las ninas de las casas quinas saltan del llit y obren las finestras per escoltarlo. Ne voléu d' ous, llonganissas y botifarras!... Sas cistellas ne van plenas. També quínas xeflas l' endemá á la vora de las fonts! Com se la xalan!

Los goigs que comensan á cantar son los de la Mare de Deu:

Lo primer sou Verge y pura
en lo grau que possehiu, etc., etc.

Com son prou coneguts, m' abstindré de dírvoslos. Després de cantats los goigs de la Mare de Deu, venen altras coblas y caramellas, casi totes improvisadas é inspiradas per la senzilla poesía popular d' eixos bons montanyosos.

N' he recullides algunas. Véuslas aquí:

En aquesta porta som,
no hi som per res de mal;
si en res vos agraviám
suplico nos ho digáu.
D' aixó no 'n farém cabal
y passarém nostra vida.
Deu vos guarde quant teniu
y la humil Verge María.

Digáu, viudetas, casadas
y donzellas que sou dins,
si gustáu de la musica
d' aquets galans fadrins?
La resposta no es tornada;
jo crech que be gustarán.
Cantém tots ab alegría,
si volen donar, darán.

Lo primer, oh donzelletas,
que vos suplicám rendits,
es que vos iscáu llestetas
de dintre de vostres llits.
Eixiu donchs ab alegría,
què coblas no faltarán.
cantém tots ab alegría,
si volen donar, darán.

Ixian los pares y mares,
que 'ls agradará també,
y així mateix las comares,
que per ellas se fa 'l be;

ixian totes las casadas,
y tots junts s' alegrarán.
Cantém.....

Ixian també vostres avis
y las sogras si n' hi ha;
mes aquestas que no éixian,
molt poch nos importará;
are es lo temps d' alegria
y ells sempre van rambolant. (Per reganyant.)
Cantém.....

Los fadrinets que componen
aquesta cuadrilla nostra,
vos asseguro que tots son
dels que á plassa fan més mostra;
tots son grans y ben plantats,
no 'ls falta res de galán.
Cantém.....

La cuaresma es acabada;
Jesús ha resuscitat.
Dáunos ous ó botifarras,
que las coblas hem acabat.
Las coblas son acabadas,
mes per xó no plegarém.
Los goigs de las botifarras
alegrement vos cantarém.

No volém la sacsonera,
ni la culara tampoch,
ni alló que 's diu lo bisbe
que 'ns acontenta més poch.
Dáunos sols lo que vullau
y ab aixó contents serém.
Los goigs.....

Dáune una, dáune duas
y dáune tres si voléu.
A vos, donzelleta hermosa,

suplicám nos ho donéu,
perque essent de vostra má
ab més gust ho menjarém.
Los goigs.....

ALTRAS COBLAS

Estos goigs aném cantant
per veure si trobarém.
Los goigs de las botifarras
alegrement cantarém.

Esta es la primera porta
que 'ls comensám á cantar,
l' amo que es prou liberal
la cistella 'ns omplirá,
y luego que será plena
de prompte nos n' anirém.
Los goigs.....

Ja us enviám la cistella,
posáuhi lo que vulláu;
vos dirém adeussiau,
la Cuaresma es acabada
que ja 'ns dispensaréu.
Los goigs.....

Oh viudeta graciada
no 'ns fassáu assí estar,
cosa que vos nos donéu
á tothom agradará.
Quan serém á la menjada
tots junts ja vos brindarém.
Los goigs.....

Si hi ha alguna costelleta
y nos la voléu donar,
ó sino un tros de llomillo
que tot nos agradará,

y que per salat que sia
prompte lo dessalarém.
Los goigs.....

Donzelleta agraciada
miráu lo botifarrer,
y si no teniu las claus
miraréu lo galliner.
Sia ous ó cansalada,
de tot nos contentarém.
Los goigs.....

Mestressa, lo que us demán
no vulláu ser escassera;
si no 'ns dónau cansalada
dáunos una sacsonera
ó be dáunos la culara
que ja 'ns n' aconhortém.
Los goigs.....

Minyonas, anáu alerta,
no 'ns fassáu assí estar,
que per amor de vosaltras
vením tots assí á cantar.
L' any que ve á las Carnestoltas
tots junts balladas farém.
Los goigs.....

La Cuaresma es acabada,
per xó vením á cantar;
demá que es dia de Pascua
veyám que 'ns voléu donar;
quan serém fora de missa
totseguit esmorzarém.
Los goigs.....

Estos goigs son acabats:
fins are es estat vent;
si per cas no 'ns dau resolis

dáunos un poch d' ayguardent,
que la boca se 'ns asseca
y aixís la refrescarém.
Los goigs.....

Bonas Pascuas vos do Deu
si no 'ns hi havéu posat res;
y si per cas res no hi posávau,
no crech que jo hi torni més,
ni cap de ma companyía,
que ja 'ns ne recordarém.
Los goigs de las botifarras
may més vos cantarém.

Cada colla s' enginya á fer coblas; fins n' hi barrejan de tota mena, com per exemple: en un mas de prop de Llers, un dels cantants, que li havian robat lo magall, improvisá la següent cobla dels goigs dels ous:

Y vosaltres gent de Llers, (*bis*)
que 'n sou gent de mala vida, (*bis*)
que m' heu robat lo magall (*bis*)
que tenia dins la vinya, (*bis*)
que si no me 'l voleu tornar (*bis*)
me valdré de la justicia. (*bis*)

Seria interessant de recullir eixas nombrosas coblas de la poesia del poble. N' hi ha de molt singulars y antiquíssimas.

c. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

La Junquera, diumenge del Ram de 1894.

ÍNTIMA

¡Qué vegadas que l' he vista
als pedrissos de la Creu
abaixant sempre la vista
quant passava vora seu!

¡Qué vegadas l' he escoltada
resar pel seu germanet
quant tocava á morts, pausada,
la campana del poble!

L' orfaneta aná ganosa
y ningú se 'n compadí...
Morts sos pares, feren bossa
l' advocat y 'l seu padrí.

Alta y feta vuy l' he vista
la més guapa del bordell:
no abaixava pas la vista
ni per ella ni per ell.

Al mon que al fanch l' ha llansada
ab quin goig are hi escup...
Y será pel mon honrada,
que 's descara y no s' ajup.

F. BARTRINA.

INFIDELITAT

(DE SULLY - PRUDHOMME)

T' estimaré fins á trobar la esposa
que eternament ab mí s' ha de juntar
en un' altra regió més venturosa,
lluny d' aquest mon, d' aquest inmens fossar.

Allí veurém la munió febrosa
de morts buscantse per l' etern gosar;
jo triaré, y no 'n serás gelosa,
tas amigas del mon veyent passar.

Donchs també d' un espós ohirás la endressa,
y passará son ombra amorosida,
y quan te crídi 'm deixarás depressa;

y 'ns haurém olvidat tal com s' olvida
al company de viatje en mar revessa;
y ja no 'ns veurém més en l' altra vida.

E. M. B.

FÍ DE SIGLE

Vivím en fí de sigle tan horrible
que espanta y fa vergonya estudiarlo:
los cors s' han cambiat en pedra dura,
l' amor y caritat son dos fantasma;
l' honor y la virtut dos tonterías
y la fraternitat que uneix y alegra
s' es esborrat per sempre, en lloc se troba,
no hi ha gota d' amor per medecina.
De dalt abaix, está tot que sotrega
lo bo y més sant está prop de la tomba
trontolla tot lo poch que hi ha d' estable
y l' desconcert horrible tant impera
que sols tenim segur un explosible:
la mort que 'ns persegueix com nostra sombra.

Y es que 'ns trobém minats per lo descaro
d' aqueixas societats vils y secretas
que portan la sanció dels que disposan
la sort dels ciutadans y fills del poble.
De dalt nos ha vingut la tramontana
que bufa y destraleja nostras vidas;
los sabis de las lleys que diuhen novas

se senten impotents y s' amilanar
que are ja no son forts per destruirne
lo fruyt d' una llevó que ells conreharen.

La gent del mal sentit, aqueixa escoria
que viu entre la gent humil y honrada,
ha obert de bat á bat son cor de fera
y clama contra tot lo que l' enrotilla.
Ben clá ho han predicat los anarquistas
que tenen qui 'ls hi guarda las espalillas:
«La lluya no tindrà misericordia
nos cediréu lo lloch, ó del contrari
vos pulverisarém pesi á qui pesi
que l' odi més ardent creix y circula
ab forsa sens igual per nostras venas
y aixó ho dihem ben alt, gent depravada.»

• • • • •
No pot ja la justicia de la terra
tallar d' arrel lo mal que 'ns amenassa,
ni pot posar remey á n' aqueix virus
que va sembrant la mort y la miseria.
La rassa s' ha escampat, no té fronteras
no hi ha poder humá que la detinga
y menos, quan la por tan sols l' anima;
sols Deu es qui podria anorrearla.

M. SERVOLE.

21 Febrer 1894.

DOS HIVERNS

Al poeta catalá y estimat amich en Joseph Franquet y Serra.

I

¡Ay bon Deu! La Tardó ingrata
cóm s' enrossega 'l fullám,
y las floretas boscanas
y 'ls niuhets espinjolats!

La enrojida torrentera
bot pel marge y nega 'ls camps;
l' alta serra Pirenáyca
s' ha vestit de satí blanch.

En los alzinars ombrívols
no hi piuleja 'l ros pinsá,
ni s' hi sent la dolsa gralla
del pastor enamorat.

Batent l' ala enfredolida
vol fugir l' auzell de pas:
¡qué li reca la teulada,
franch sopluig del niu amat!...

¡Tot es trist! Lo sol s' acluca
poch après del despertar:
á quatre passos de l' Auba
segueix la Nit negrejant.

¡Tot es trist! Lo bronze altívol,
ploricós s' ou ressonar:
¡qué barretinas *giradas*!
¡qué mocadors endolats!...

Plora la amarga viudesa
al reconet de la llar;
los infantons ¡cóm s' ajocan
á la falda maternal!...

Enllá, la trista vellesa
per las portas va trucant;
sos dits balbs no poden cloure
ni 'ls bossins de caritat!...

S' ajauhen las albaredas
al pas del *Tramuntanal*;
deixa 'l llop la selva muda
y enronda 'l poble, udolant!...

¡Ay bon Deu! La Tardó ingrata
quín mon més trist que ha deixat:
semeja lo cor d' una viuda
que al cementir va resant!

Mes... ¿vindrá la Primavera
tendre y bonica com ants?
Sí, vindrá: ja al cel li brodan
son nou vestit nuvial.

II

De la Tardor de la vida
 prou que he sèntit passá 'l torb;
 si 'l mon ha perdut sas galas,
 jo he perdut las ilusions.

Ja no 'n queda jni una fulla!
 de la garlanda de flors
 que vaig trená en la infantesa
 tan bon punt deixí 'l bressol.

¡Adeu, bonicoys pessebres!
 ¡Adeu, balandrés palmons
 que en dia d' alegres Pascuas
 féyau ma ditxa y conhort!

¡Adeu, baletas polidas
 y trompitzols balladors;
 ja may més pel sol de l' era
 daréu salts ni giravolts!

¡Ay, quín cor sento més negre
 quan vos trobo pels recons,
 regirant las caixas vellas
 de la perduda antigor!

Igual que las fullas grogas
 que arrossega 'l vent del Nort,
 mas primeras alegrías
 veig fugir á tomballons...

De la joventut riolera
 tampoch n' oviro cap goig:
 ni mercats, ni romerias,
 ni balladas, ni cansons...

*Los ferrets y las morrotxas
ja no 'm fan pas saltá 'l cor,
ni 'm dona delit ni joya
l' ayrós cant del floviol.*

*Ja de cridarme «paborde»
s' obliida 'l senyor Rector,
y á *Traure-ball*, cap donzella
gira á mí son esguari dols!*

*¡Oh, y tant be que puntejava
contrapás y ball-rodó,
y en fer lluir la *capella*
ningú 'm feya aná á redós!*

*Tot lo poble ja m' obliida...
ningú 'm té en felís recort...
¡Fins si perillés la pátria,
lo meu bras no fora bo!...*

*¡Oh trist camí de la vida,
que erm que 't trobo y espinós,
sense cap reboll pels marges,
sense cap niu ni cap flor!*

*L' hivern de la vida 'm gela...
no m' escalta 'l bes del sol...
y la neu del cap se 'm filtra
fins á las telas del cor!*

*Mes... allá al cap de la serra,
hont tot es trist y negrós,
¿no hi haurá una viva flama
que 'm desglasse lo meu cor?*

*Sí, hi será: la Fe m' ho dicta;
la Esperansa 'm don virió
per muntarhi... ¡Oh Llar Sagrada,
fesme seti en ton escon!*

RAMON MASIFERN.

Ampurdá.

L' EMBARCH DEL «AMERICANO»

(ESCENAS DEL BAIX PANADÉS)

Lo vell *Pa y argua* era un pobre viudo, jornaler del poble de Ribellas, si poch abundós en bens, lo bastant en fills perque sapigués que cosa eran angunias y mals de cap. Dos fills y cinch fillas, tant en lo camp com en la ciutat ocasionan molts gastos y l' pobre vellet sort tenia d' ésser lo que se 'n sol dir un galán travallador; mes ab tot, aixó no'l privava d' anar á *Manlleu* alguna que altra volta. Lo seu fill gran en Maginet, feya de pagés com ell; en quant al segon ó sia en Totulet volgué que tirés per *americano*; potser á més d' ésser la seva sort, encare podría rébren algun més aussili del que podrían donarli l' hereu y las noyas.

Era en Tofulet un xavalet de 13 anys, cara rodona, ab unes galtas de pa de ral més vermelles que las cireras, ros, de bona alsada y ab un ayre tan taujá que de lluny se coneixia que no s' havia mogut may del seu llogaret. Aquest, donchs, havia d' ésser l' *americano*, ja que donat son consentiment, se disposá son pare á fer per ell los necessaris sacrificis, fentlo anar de nou á estudi per apendre be d' escriure y las quatre reglas de la Aritmética. Aixó sí, cada dia avans d' esmorsar y

entrar á la escola, debia anar á cullir una senalla de fems, porque com deya son pare, l' home ho ha de saber fer tot. Per la tarde sortint d' estudi debia fer altre tant, lo qual vol dir que entre 'l temps que aixó l' ocupava y lo que ell se prenia jugant ab sos companys, no tenia temps per la llissó y sabia casi tant al cap d' un any d' anar á la escola com lo dia que hi va entrar. Prou li deya son pare: t' hi faré un anar per burro y 'n sortirás ase. Ab tot, posant enteniment y amenaçantlo de ferlo anar á cavar, arribá á sapiguer llegir y escriure be ó malament, y un poch de comptes; fins sabia, (aixó ho deya ell), quantas formigas se necessitarian per arrosseggar la campana grossa de la parroquia. Al tenir catorze anys fets cregué 'l vell *Pa y argua* que era temps ja d' enviarlo á América y se n' aná á veure al Secretari porque li escrigués una carta pera un parent llunyá que tenia á Santiago de Cuba y en la que li suplicava 's dignés admetre á son fill com á dependent de la casa, que era segons veus una de las més fortas y nomenadas de la ciutat. La contesta no 's feu esperar y fou satisfactoria. Allavors s' hagué de pensar en lo passaport y en la roba que necessitava y á dir la veritat, eran tan mesquins sos cabals, que casi casi 'l pobre Tofulet no s' hauria pogut embarcar. Sort tingueren de sa tia, la mestressa del Mas del Lladoner, qui 'ls hi deixá tres onzas sense rédit de cap classe. Ab lo poquet de casa y l' ajuda de la tia ja 'n tingueren prou per lo viatje y una poquedad de roba; així es que un diumenge, ell, junt ab son pare, la Ció, sa germana gran y la tia Lladonera se n' anavan á Vilabona que es una bonica vila, situada al peu del mar, á la distancia d' una horeta de Ribellas. Allí li compraren un baulet petit, un poch de roba blanca, un vestit de *senyor* dels més baratets, un barret rodó y un parell de sabatas que encara que semblavan fetas pera 'l seu Sant Patró (que encara que li diuhen nano, era molt alt y gros), ell deya que li apretavan lo peu de mala manera y que 'l feyan sufrir molt. Ja deya be sa tia: Qui no está fet á dur bragas, las costuras li fan llagas. Fetas las compras retornaren al poble y allí fou de veure l' interés ab que 'ls reberen las vehinas, que no per tafanejar (segons ell), sino per pur afecte á la familia, anaren á enterarse de las compras fetas ab lo sant intent de tenir tela pera retallar durant alguns dies.

Tant lo vell com son fill, atrafegats per lo trasbals no do-

navan lloch á la reflexió, mes son germá prou pensava que era un gran dot lo que se li donava á en Tofulet, ab lo pago del viatje y las compras fetas. De las noyas, tant la Ció que era la gran, com totas las altras, no feyan més que somniar despertas pensant ab la tornada del seu germá, ben rich y carregat de regalos per ellas. Empró quan al cap d' uns quants dias en Tofulet se despedía de sos germans per anàrsen á Vilabona á pujar al tren que tenia de condubirlo á Barcelona, lloch ahont anclava 'l barco que l' havia de dur tan lluny, allavors passaren tots los somnis, vegeren la realitat neta y crua y tant en Tofulet com sas germanas no feyan més que somicar; mentres son pare y son germá fent forsas de flaquesa y fingint una serenitat que no tenian, apressuravan la marxa carregant sobre 'l llom del burret, lo pacient *mансо*, lo baulet ab lo fato. Tots los vehins eran al carrer, sos companys d'estudi ab aytal motiu havian fet campana y tothom volia despedirse d' ell; semblava la festa del barri. Per fi pogueren separarse y cap á la carretera, seguint al burro que menava l' hereu, en Tofulet y son pare. Ningú deya res y 'ls tres volian parlar, un mateix pensament los aclaparava y 'ls privava d'enrahonar; aixís seguiren algun rato fins que arribant á dalt de la serra, desde ahont (fins que tornés d' Amèrica) per última volta havia de veure son lloch nadiu, no pogué menys en Tofulet que girarse envers Ribellas com volguent despedirse de tot lo que allí deixava. ¡Quants recorts se n' enduria del seu país, agradosos los uns, tristos los altres! Després de uns moments de meditació 's tombá ab to resolut y comensá á caminar á llarchs passos com volent fugir prompte d' aquell lloch que l' atreya com si fos un abím. Al ser á Vilabona 's despedí novament del hereu y pujaren ab son pare al tren que 'ls condubí á Barcelona. Ell no hi havia anat mai al tren; no fou estrany, donchs, que al pujarhi li entrés una semi-feresa que no l' acreditava pas per molt valent. Sort que aquell dia escalfat son magí ab lo pensament de l' anada á Amèrica y al mateix temps apesarat per la despedida de sos germans, per l' apartament de son poble, per lo mateix trángol y sensacions diferents que havia sentit y sentia; no li donaren lloch á que 's donés compte del viatje que feya, de la lleugeresa ab que 'l tren los duya, ni menys del variat paissatge que á sos ulls se presentava. Y á fe' que aquest últim no podía ser més

variad; de primer la sèrie llarga de negres foradadas que's tenen d'atravessar pera poguer salvar las alterosas costas de Garraf, després las terras baixas y humitosas del poch sá Castelldefels y per fí la planuria inmensa del pla del Llobregat ab sos riuers fruyterars y xamosas hortas. Res d'aixó vegé; ver autòmata, mirava empró no veya. Son pare capificat ó més que ell no deya res; semblavan dos accompanyants d'enterro, tan tristos y silenciosos anavan. L'un y l' altre s'espavilaren una mica al acostarse á la ciutat comtal encara que per poch temps, ja que aquella munió de casas escampadas al peu de la cordillera del Tibidabo, ab las altas xemaneyas de sas fàbricas tent competencia als campanars, lo soroll y brugit que per tot se sentia, tot contribuhía á aturdirlos novament. Baixaren á la fi y ab lo fato á coll s'encaminaren dretament desde la estació á la fonda del Sabre, situada casi allí mateix, en lo proper carrer dels Ases. Encara que renovellada, prou la coneixía, prou, lo vell *Pa y aygua*; quan ell era xicotet, algunas vegadas hi havia vingut ab son pare (Deu lo perdó), los dias que per haver fet una bona venda de sarrias, senallas, ventafochs y demés objectes que ab la palma del bergalló travallavan las donas de Ribellas, volían fer un poch lo pinxo quedantse á dinar á la fonda. ¡Havían passat ja tants anys desde llavoras! Are ja ningú'n travallava de palma á Ribellas, tret d'alguna que altra velleta y encara limitantse únicament al servey de la casa. Los estorers del carrer del Rech que eran los compradors, havían fugit també d'aquell punt, fent lloch sas botiguetas á magatzems de tota classe; totes aquelles casetas baixas s'havían alsat y sos típichs porxos havían desaparegut també en gran part. ¡¡Cóm cambia tot!! se deya 'l vell, recordant aixó. Que més, ell quan petit las vegadas que havia vingut á Barcelona desde son poble ó havia fet á caball d'un burret ab nou horas llargas de mal camí, passant per los singles de las costas ensorrantse després en l'arena de las terras baixas; de nit generalment atemorisat y còr sorpres per la fantasma tétrica de la *mala-dona* que en lo punt a que doná nom, avans d'arribar á la cuadra de Garrat, havia estimbat al seu marit al mar. Encara hi havia vist l'extrém del pal, del que en altres jorns hi penjava la gabia de ferro que tancava 'l cap de la criminal. Cada vegada que hi passava li venia á la pensa la terrible historia que donava nom á

aquell lloch y en mitj de las tenebras de la nit, ab los ulls de la imaginació veyá la gabia ab la calavera dintre y aquella figura monstruosa y horrible l' perseguiá tot lo camí. Avuy no era aixís, avuy havían vingut ab una horeta y mitja escassa, cómodament assentats en uns bons vagons, com no 'ls tenia l' tren de dalt, lo de Tarragona; si fins semblava mentida que fossin de tercera. Totas aquestas comparansas y meditacions s'havían presentat á la pensa del vell, ensems qu'el recort del embarch d' uns quants jovenets del seu temps. ¡Cóm los havía envejat! ¡Cóm havía sentit l' ésser lo gran de casa! Y tot per qué? Cap d' ells havía tornat, los uns havían mort del vómit, los altres allá s' estarían, qui sab com. Sols un ne retorná, un, que fill ingrat á sa patria, al reveure son poble nadiu, en lloch d' alegrárseli l' cor, en comptes de brollar de sos ulls llàgrimas d' agrahiment á Deu que li permetia tornar á sa terra, fugia corrents d' ella no volguent saber de parents ni d' amichs, tan sols dihent semblava mentida hi visquessin personas en semblants corrals. Be ho havía pagat! Lo qui renegava dels corrals del seu poble, aná á morir sol y abandonat de tots en un pobre llit d' hospital, ahont més que l' mal, li havía condúhit la miseria.

Y á son pobre fill, qui sab lo que li esperava! Moriría allí tan lluny sense auxili de ningú? Tornaría rich? Temptat estava de deixarho correr tot y retornársen á Ribellas, empró al recordar la seva humil situació, los pochs cabals de que podía disposar, la seva propia vida tan travallosa y penada, lo feu tornar á son ésser y procurá esborrar de sa pensa tan negres pensaments, no volguent veure en lo pervindre del seu fill més que las més plasévolas situacions.

Lo poch que del dia 'ls restava l' ocuparen anant á pagar lo passatje á la casa consignataria del barco y en tombar una mica per la ciutat; més com lo vell se trobés molt pertorbat ab tantas transformacions com hi veyá de desde que no hi havia estat y temés á cada moment algun engany se determinaren de retornar promptament á la fonda, ahont soparen lleugerament y se n' anaren á dormir ó més propiament al llit, ja que si be, cansats del cos, la imaginació del un y del altre 'ls hi feu passar una nit molt desvetllada. A prop las cinch de la matinada del següent dia s' aixecaren é inmediatament que s' vestiren se n' anaren á odir missa en la propera

iglesia de Santa María del Mar. Duas foren las missas que ab tota fe y devoció ohiren, com prou ho deyan algunas llàgrimas que per las colradas galtas rodolavan. Retornaren á la fonda, abont esmorsaren y recullint lo baulet dret al moll desseguida, abont llogaren una llanxeta per anar al bergantí, al famós «Temerario», ja que l' ordre era de serhi á las vuyt del matí pera poguer sarpar una hora més tart.

— La mar estava bona aquell dia, pero malgrat aixó, aquells moviments de la llanxeta no li agradavan gayre al pobre Tofulet, qui pensava que si tot lo camí era com aquell anava á riscos de transmudárseli alguna entranya dintre del cos, lo que prou mals de cap podría ocasionarli.

— Lo barco que va á l' Amèrica no deu moures tant, fa? deya en Tofulet al barquiller.

— Si que la farías bona, ja 't dich jo que tardarías temps á arribarhi, prou te corsecarías per lo camí si'l «Temerario» no caminés més.

— No vuy dir caminar, sino si's balandreja tant.

— Té, are ho veurás, ja hi som, digué ensenyantli 'l vell bergantí que casi al costat tenían.

Si l' nom de «Temerario» li havíen posat presumint los anys que havía de servir, pla be que 'l nom li esqueya, ja que verament era temerari servirse d' una carraca com aquella tan vella y atrotinada pera passar la mar gran. Prou havíen lluhit per ella bons días en altres temps, pero lo que es are, com tots los vells, no li quedavan sino recorts. Los colors blanch y negre, dels que anava pintat per fora, donávanli un to trist semblant á un dol vergonyant. Qui sab si era en recordansa d' altres jorns en que ab mengua y enviliment s' havía dedicat al comers d' esclaus, encobert ab lo nom innocent de negoci de las especies. Res d' aixó preocupava á en Tofulet, no aixís lo pensar que ab aquella baluerna debia anar tan lluny y que si be dintre 'l port no 's gronxava gayre, quan serian fora d' ell segurament lo moviment s' acentuaría y com ell estava fet á posar sempre 'ls peus en pla, li semblava que alló no li faria gayre gracia. Però estava decidit y no era cas que per tan poch volgués tornar enrera. Pujá al bergantí junt ab son pare y ajudats del barquiller que hi tenia més manya que ells pujaren també 'l baulet que contenía la poca roba del futur potentat. A cuberta, formant quiscuna son rotlet, s' hi

veyan dues ó tres familias d' altres tants joves emigrants, que com lo nostre protagonista, anavan en busca de millor sort; en las caras de tots podía llegirse com en un llibre obert, lo que sentían. En Tofulet y son pare sols al mij de cuberta, no feyan més que mirarse tristement l' un al altre, fins que 's deixondiren quan lo vell capitá doná ordre d' abandonar lo barco á tots los que no fossin passatjers. S' abrassaren abdós y confonguent sas llàgrimas, tot sanglotant lo vell *Pa y ay-gua*, se despedí de son fill donantli sos darrers consells, pregantli recordés sempre l' honradesa de son nom, ja que si be de curts cabals, may havia hagut de baixar la cara per ningú. Tingué á la fi d' abandonar lo barco y entrá á la llanxeta sens deixar de mirar al seu fill, que sobre cuberta tot ploricós veya com son pare s' anava allunyant. Será bo y honrat? se pre-guntava aquest. Tornará? Podré véurel? Sí. Deu no voldrá que mori sens haver tingut aytal alegría.

R. P.

Agost, 1891.

L' ANGEL DEL TREVALL

Tinch lo teu hermós retrato
del capsal del llit damunt.
Quan la font del hort de casa
me desperta ab sos murmulls,
giro 'l cap vers á ta imatje
y mirante fit é ilús,
somicant mandrós encare,
nina meva, 't veig á tu.

Després obro la finestra
y á travers del ayre pur
que entra á omplir la meva cambra,
barrejat ab los perfums
de las flors, que tant t' encisan,
y dels fruyts, aviat madurs,
que tant aymas, vaporosa,
prenda meva, 't veig á tu.

Pico 'l ferro mentres canto
y en lo foch ardent que surt
de la fornal, trobo, hermosa,
la brillantó dels teus ulls.

Vaig batent lo mall per sobre
de l' enclusa, y si un sol punt
fatigat esguardo enlayre,
ó, distret, aguayto 'l mur,
lliscadora en cada escletxa
reyna meva 't veig á tu.

Ab amor y feyna llesta
torno á casa ple d' orgull.
Tu ets mon Àngel de la Guarda
quan lo somni dols m' acut;
y de nit en las estrellas,
y del sol entre la llum,
sempre, sempre, 't veig á tu.

ALFRED ELÍAS

XX ANIVERSARI É INAUGURACIÓ

DEL CENTRE DE LA ASSOCIACIÓ DE COROS DE CLAVÉ

Tot just á mitj se trobava
aquest segle que acabém,
que 'l primer cant entonava
l' ausent, qual pérdua plorém.
Propagador incansable;
valent, recte é inimitable,
pel camí del bell ideal:
qui ab cor y pensa ennoblida,
dedicá tota sa vida
á la institució coral.

Emprengué llarga campanya
per ciutat, vila ó poblet;
y en la vall, plana y montanya,
vegé ufanar tendre esplet.
Lluny de la taberna y vici;
cap y cor en benefici
del semblant, tret del catau;
y arreu coros se formaren,
que 'l més gran himne entonaren
al amor, travall y pau.

Ab lo cant que 'l cor imanta,
 la germanó aná extenent;
 jove, robusta y brillanta,
 de gratitud fou l' accent.

Mes jay! que quan més goig feya,
 del dol s' arborá la teya;
 ¡semebla ahí, y fa vint anys!
 ¡vint anys! que ab notas ben tristas,
 un exèrcit de coristas,
 passá tot, dels goigs als planys.

Abatuts, esma perduda,
 sens lo sol que 'ns llumenés,
 creyam be qu' era vinguda
 l' hora que tot naufragués.
 Més, tant com anarem llestos
 per honrar sos sagrats restos,
 resplandí 'l tapat caliu
 del foch qu' encengué aquell geni:
 si 'ns dol que 'l patró no aleni,
 la nau sura; l' obra viu.

Nostra Associació es ben filla
 del caliu que ara hem parlat;
 que si ja ha brillat y brilla
 si te extens apostolat,
 no es pas per mira raquítica
 ni enfangarse en la política:
 lo bell ideal que la mou,
 es extender dins y fora
 eixa sava redemptora
 que l' obra de Clavé enclou.

Encar que un xich joveneta
 nostra humil Associació,
 tot creixent aixerideta
 va augmentantnos la afició.
 Ja escampats pel pla y la serra,
 després junts per mar y terra
 ó cantant pel desvalgut:

no havém pas de fer historia;
 tots tením en la memoria
 los bons fets qu' ella 'ns ha dut.

Pas á pas y sens frisansa,
 venint tot pla y natural,
 hem realisat la esperansa
 de tenir casa payral.
 Llevó en terra assahonada
 fa espletar rica sembrada,
 y aqueix arbre arreu te brots.
 Cadascú en sa vila ó poble
 tindrá llar tranquila y noble;
 pero aquesta es la de tots.

Com ab los aragonesos,
 mallorquins y valencians,
 demá ab los rossellonesos,
 nos demostrarém germans.
 Igual Navarra y Galicia
 y demés regió propicia
 que aqueix ideal tinga fe:
 més goig com més companyía;
 puig junts hem d' entoná un dia
 lo més gran *Himne à Clavé*.

JAUME CASAS Y PALLEROL

24 Febrer, 1894.

PRIMER DESENGANY

Bell mitj de la volta
del cel estrellat,
un astre escampava
son raig platejat.
Un nin ab deliri
sos ulls hi fixá;
més tart, ja volía
poguerlo agafá.
Vejent lo impossible
del plan atrevit,
s' omplí de tristesa
son rostre aixerit.
Lo cap va baixarne
com mústega flor,
y á poch en sos pàrpres
neixia lo plor.

Lo plany qu' enutjava
al nín innocent,
sa mare amorosa
minvá dolcement.
Sas mans estrenyía,

besantli lo front,
y aixís li parlava
planyentse del mon.
«Fill meu prompte allunya
l' afany del cor teu;
tas llàgrimas tristas
ofenen á Deu.
Jamay no pretenguis
si be vols estar,
lo goig impossible
volguer alcansar;
plahers qu' enlluheran
te'l mon ab excés,
mes jay! sa bellesa
no't cegui may més,
perque sols tas lluytas,
deliris y afanys,
serán lo preludi
d'amarchs desenganyos.»

Y'l nin sa ploralla
sobtá d' improvís,
marcantse en sos llavis
angélich somrís.

DOLORS RIERA Y BATLLE

RECÓRDAT QUE ETS POLS

Si 'l viure t' es dols,
demá morirás:
*Recórdat que ets pols
y en pols tornarás.*

De pols Deu formá
á Adam nostre pare,
la terra es ta mare,
lo cuch ton germá:
tal volta demá
son menjar serás.
*Recórdat que ets pols
y en pols tornarás.*

Demá la hermosura
del cos més gentil,
d' un insecte vil
será vil pastura.
Tot be que no dura
per l' home es un llas.
*Recórdat que ets pols
y en pols tornarás.*

L' home es una flor
que per més que 's guardē,
del matí á la tarda
naix, floreix y mor.
Náixer es un plor,
la vida es un pas.
*Recórdat que ets pols
y en pols tornarás.*

Si ta ànima es pura,
ab los Serafins
volarás de dins
de la sepultura;
àngel de hermosura
del fanch sortirás.
*Recórdat que ets pols
y en pols tornarás.*

JASINTO VERDAGUER, PBRE.

